

ความสำเร็จในการปลูกผักอินทรีย์ของกลุ่มสหกรณ์เกษตรอินทรีย์ หมู่บ้านท่งมั่ง อำเภอไซทานี นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

A Success of Organic Vegetable Growing of the Organic Farming Cooperative Group, Thong Mang Village, Xaythany District, Vientiane Capital, Lao People's Democratic Republic

ลัดตะนา บุนทะลามาหาไซ รัชชานนท์ สมบูรณ์ชัย ปรมินทร์ นาระทะ และผานิตย์ นาขยัน*

Lathana Bounthalamahaxay Ratchanon Somboonchai Porramin Narata and Phanit Nakayan*

สาขาการพัฒนามุมสังคมอย่างยั่งยืน คณะผลิตกรรมเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ 50290

Program of Geosocial Based Sustainable Development, Faculty of Agricultural Production, Maejo University, San Sai, Chiang Mai 50290

*Corresponding author: phanit1515@gmail.com

(Received: 31 October 2023; Revised: 25 January 2024; Accepted: 8 February 2024)

Abstract

This study was conducted to investigate, 1) the organic farming process and operation of farmers under the Thang Mang organic farming cooperative group, 2) the successful organic vegetable growing of the farmers, and 3) suggestions about organic farming of the farmers. The population of this study consisted of two groups: 44 organic vegetable growers and 2 people promoting organic farming (1 farmer group head and 1 concerned government personnel). Obtained by purposive sampling. In-depth interviews and questionnaires were used for data collection and analyzed by using content analysis.

Results of the study revealed that, at the initial stage, the farmers learned about organic farming standards and principles. Besides, there was a meeting related to operational consistency with topographic conditions and yield monitoring under organic farming standards. The success of organic vegetable growing by the farmers was due to the following components, 1) economic benefits, 2) organic farming knowledge, 3) news/information perception, 4) farmers' attitudes, 5) readiness for organic farming, and 6) organic farming process of the farmers. It was found that the successful operation of the group was raised from the leadership of the group committee, group forming, group management, readiness for organic farming, and support of concerned public and private agencies. Financial support should be encouraged beneficial training on plant disease and pest prevention, production planning, marketing, processing, and use of new technology for the development of organic vegetable production.

Keywords: Success, organic farming, organic vegetables

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การดำเนินงานและกระบวนการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรกลุ่มสหกรณ์เกษตรอินทรีย์ทั้งม้ง 2) ความสำเร็จในการปลูกผักอินทรีย์ของเกษตรกรกลุ่มสหกรณ์เกษตรอินทรีย์ทั้งม้ง 3) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรกลุ่มสหกรณ์เกษตรอินทรีย์ทั้งม้ง อำเภอไซทานี นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ ได้แบ่งประชากรในการศึกษาเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ประชากรผู้ปลูกผักอินทรีย์อันเป็นสมาชิกกลุ่มสหกรณ์เกษตรอินทรีย์ทั้งม้ง จำนวน 44 คน และกลุ่มที่ 2 กลุ่มตัวอย่างผู้ที่ส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ของกลุ่ม จำนวน 2 คน ได้แก่ หัวหน้ากลุ่มเกษตร 1 คน และเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้อง จำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้น 46 คน ใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เชิงลึกในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยคัดเลือกด้วยวิธีเจาะจง และใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า วิธีการดำเนินงานและกระบวนการทำเกษตรอินทรีย์ ช่วงเริ่มต้นมีการเรียนรู้หลักการและมาตรฐานของเกษตรอินทรีย์ มีการประชุมกลุ่มร่วมกันเพื่อให้การดำเนินงานสอดคล้องกับสภาพของพื้นที่ มีการตรวจสอบเพื่อให้ผลผลิตมีคุณภาพตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ความสำเร็จในการปลูกผักอินทรีย์ของเกษตรกรกลุ่มสหกรณ์เกษตรอินทรีย์ทั้งม้ง มาจากองค์ประกอบ ดังนี้ 1) ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ 2) ความรู้เกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์ 3) การได้รับข้อมูลข่าวสาร 4) ทศนคติของเกษตรกร 5) ความพร้อมในการทำเกษตรอินทรีย์ 6) กระบวนการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร พบว่า ความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มมาจาก ภาวะความเป็นผู้นำของคณะกรรมการกลุ่ม การมีส่วนร่วมของกลุ่ม การบริหารจัดการกลุ่ม ความพร้อมในการทำเกษตรอินทรีย์ การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน เป็นกลไกสำคัญที่ทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จ สำหรับข้อเสนอแนะของเกษตรกร ได้แก่ การสนับสนุนให้การช่วยเหลือในด้านแหล่งทุนเพื่อสร้างโรงเรือน จัดฝึกอบรมพัฒนาในด้านการป้องกันศัตรูพืชและโรคพืช การวางแผนผลิตรายการตลาด และการแปรรูป การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อพัฒนาการผลิตผักอินทรีย์ให้ดียิ่งขึ้น

คำสำคัญ: ความสำเร็จ เกษตรอินทรีย์ ผักอินทรีย์

คำนำ

ในปัจจุบันผู้บริโภคมีความตื่นตัวใส่ใจและห่วงใยสุขภาพกันเพิ่มมากขึ้น โดยให้ความสำคัญต่อการเลือกสรรอาหารที่มาจากแหล่งผลิตที่เชื่อถือได้ มั่นใจว่าปลอดภัยจากสารเคมี นอกจากนี้ โลกกำลังให้ความสนใจปัญหาสิ่งแวดล้อม จึงเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้ผู้ประกอบการในการผลิตเกษตรต้องหันมาปรับเปลี่ยนการผลิตอาหารที่ปลอดภัย เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภค ขณะเดียวกันผู้บริโภคมีแนวโน้มในการรับประทานอาหารที่มีความหลากหลายทางชีวภาพมากขึ้น จึงเอื้อให้เกิดเกษตรกรรมอินทรีย์แบบยั่งยืนที่เป็นมิตรต่อสภาพแวดล้อม (Unilever Food Solutions, 2022)

รัฐบาลของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการส่งเสริมการทำเกษตรกรรมที่สะอาดและเป็นมิตรต่อสภาพแวดล้อม

การทำเกษตรแบบอินทรีย์เป็นทางเลือกที่สำคัญของการทำเกษตรแบบยั่งยืน มุ่งเน้นการใช้ปุ๋ยอินทรีย์และการควบคุมกำจัดศัตรูพืชแบบชีวภาพ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงวิถีการทำเกษตรและส่งเสริมให้ทำการผลิตเกษตรแบบอินทรีย์เพิ่มมากขึ้น ตามคำรัสว่าด้วยการจัดตั้งปฏิบัติแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนงบประมาณแห่งรัฐประจำปี พ.ศ. 2563 ฉบับเลขที่ 473/นย ลงวันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ. 2562 ที่ระบุให้ภาครัฐปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการผลิตเกษตรอินทรีย์ สนับสนุนการรวมกลุ่มเกษตรกร เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ส่งเสริมการส่งออกและลดการพึ่งพาการนำเข้า (Royal Thai Consulate-General, Savannakhet, 2020)

สหกรณ์เกษตรอินทรีย์ทั้งม้ง ได้เริ่มก่อตั้งกลุ่มขึ้นในปี พ.ศ 2558 ปัจจุบันมีจำนวนสมาชิกทั้งหมด 44 ครัวเรือน และมีเนื้อที่ในการผลิต 228 ไร่ เป็นกลุ่ม

เกษตรกรที่สำคัญกลุ่มหนึ่งในการผลิตพืชผักอินทรีย์ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว กระบวนการผลิตทุกขั้นตอนจะอยู่ภายใต้การดูแลของคณะกลุ่มและรัฐบาลที่คอยให้การส่งเสริมการผลิตให้ได้ตามมาตรฐาน โดยเน้นกระบวนการผลิตที่สะอาด ปลอดภัยจากสารเคมีตามมาตรฐานของเกษตรอินทรีย์ และถือว่เป็นกลุ่มหนึ่งที่ทำแล้วเห็นว่าประสบความสำเร็จ เกษตรกรมีรายได้จากการผลผลิตพืชผักอินทรีย์สูงกว่าเกษตรกรผู้ผลิตพืชผักทั่วไป โดยยึดหลักในการผลิตให้มีลักษณะของความหลากหลายทางชีวภาพ ประกอบกับการวางแผนการผลิตและการจัดการฟาร์มทำให้เกษตรกรมีผลผลิตอย่างสม่ำเสมอและสอดคล้องกับความต้องการของตลาด เช่น การจัดการสำหรับผลผลิตระยะสั้นและระยะยาว โดยการปลูกผักและการปลูกไม้ผลร่วมกัน ทำให้การผลิตมีความเกื้อกูลกับธรรมชาติและมนุษย์ อีกทั้งยังลดการพึ่งพาปัจจัยการผลิตจากภายนอก โดยการทำปุ๋ยใช้เองและทำสารสกัดชีวภาพจากภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยใช้วัตถุดิบที่มีในชุมชนและเก็บจากป่า (คำมอน หลวงลาด, ผู้ให้สัมภาษณ์, 18 ตุลาคม พ.ศ. 2565)

จากเหตุผลดังกล่าวเห็นได้ว่า การทำเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มสหกรณ์เกษตรอินทรีย์ท่งมั่ง เป็นส่วนหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ มีกระบวนการบริหารจัดการองค์ความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรมต่าง ๆ ที่มีอยู่ในพื้นที่มาประยุกต์ใช้ในการผลิต ทำให้เกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองได้ ด้วยเหตุนี้ กลุ่มสหกรณ์เกษตรอินทรีย์ท่งมั่ง มีองค์ความรู้ที่ใช้เป็นต้นแบบของความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่ม ที่สามารถนำไปเผยแพร่และประยุกต์ใช้ให้กับเกษตรกรคนอื่น ๆ หรือกลุ่มอื่น ที่ต้องการนำแนวทางไปพัฒนาให้ประสบความสำเร็จได้ ดังนั้น การศึกษาค้นคว้าวิจัยจึงมีความสนใจศึกษาวิธีการดำเนินงานและกระบวนการทำเกษตรอินทรีย์ รวมทั้งศึกษาความสำเร็จในการปลูกผักอินทรีย์ ตลอดจนข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรกลุ่มสหกรณ์เกษตรอินทรีย์ท่งมั่ง อันเป็นประโยชน์สำคัญในการนำไปปรับใช้เพื่อเป็นแนวทางในการทำเกษตรอินทรีย์ให้กับกลุ่มอื่น ให้มีความเข้มแข็ง

และมีศักยภาพสามารถพึ่งพาตนเองได้ ตลอดจนสามารถทำการแข่งขันในตลาดต่อไปในอนาคต

อุปกรณ์และวิธีการ

การศึกษาค้นคว้าความสำเร็จในการปลูกผักอินทรีย์ของกลุ่มสหกรณ์เกษตรอินทรีย์ท่งมั่ง อำเภอไชทานี นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นการวิจัยในเชิงคุณภาพ (qualitative research) ประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

แบบสอบถาม ประกอบด้วยประเด็นคำถามที่ใช้ในการสอบถาม 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถาม เกี่ยวกับข้อมูลความสำเร็จในการปลูกผักอินทรีย์ของเกษตรกรกลุ่มสหกรณ์เกษตรอินทรีย์ท่งมั่ง โดยแบ่งประเด็นคำถามออกเป็น 6 ด้าน คือ 1) ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เป็นแบบสัมภาษณ์เจาะลึกและแบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ (rating scale) 2) ด้านความรู้ความเข้าใจในการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร เป็นแบบทดสอบวัดความรู้แบบถูก-ผิด (ตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิดได้ 0 คะแนน) 3) ด้านการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร โดยมีลักษณะเป็นการตรวจสอบรายการ (check list) และเติมคำในช่องว่าง 4) ด้านทัศนคติของเกษตรกรต่อการทำเกษตรอินทรีย์ เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ 5) ด้านความพร้อมของเกษตรกรในการทำเกษตรอินทรีย์ เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ 6) ด้านกระบวนการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรกลุ่มสหกรณ์เกษตรอินทรีย์ท่งมั่ง เป็นข้อคำถามแบบปลายเปิด เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถแสดงข้อคิดเห็นได้ แล้วทำการอ่านผลด้วยการสรุปเนื้อหา

แบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วยประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับวิธีการดำเนินงานและกระบวนการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรกลุ่มสหกรณ์เกษตรอินทรีย์ท่งม้ง เป็นข้อคำถามแบบปลายเปิด เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถแสดงข้อคิดเห็นได้ แล้วทำการอ่านผลด้วยการสรุปเนื้อหา (content analysis)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลความสำเร็จในการปลูกผักอินทรีย์ของเกษตรกรกลุ่มสหกรณ์เกษตรอินทรีย์ท่งม้ง โดยแบ่งประเด็นเนื้อหา คือ ภาวะความเป็นผู้นำ การมีส่วนร่วม การบริหารจัดการของกลุ่ม ความพร้อมภายในกลุ่ม การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก เป็นข้อคำถามแบบปลายเปิด เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถแสดงข้อคิดเห็นได้ แล้วทำการอ่านผลด้วยการสรุปเนื้อหา (content analysis)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เลือกเฉพาะผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการทำเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มสหกรณ์เกษตรอินทรีย์ท่งม้ง โดยเลือกกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) รวมทั้งสิ้น 46 คน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มที่ 1 ประชากรเกษตรกรผู้ปลูกผักอินทรีย์ของกลุ่มสหกรณ์เกษตรอินทรีย์ท่งม้ง จำนวน 44 คน และกลุ่มที่ 2 กลุ่มตัวอย่างผู้ที่ให้การช่วยเหลือสนับสนุนและส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มสหกรณ์เกษตรอินทรีย์ท่งม้ง จำนวน 2 คน ได้แก่ หัวหน้ากลุ่มเกษตรอินทรีย์ 1 คน และเจ้าหน้าที่รัฐ สังกัดกรมส่งเสริมและสหกรณ์ กระทรวงกสิกรรมและป่าไม้ จำนวน 1 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

แหล่งข้อมูลที่เก็บรวบรวมเพื่อใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) ข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ประชากรกลุ่ม

เกษตรกรผู้ปลูกผักอินทรีย์ จำนวน 44 คน และใช้แบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มตัวอย่างผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ผู้นำเกษตรอินทรีย์ 1 คน และเจ้าหน้าที่รัฐ 1 คน รวมทั้งสิ้น 46 คน ควบคู่กับการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายยิ่งขึ้น แล้วทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลที่เก็บได้จากการสอบถามและการสัมภาษณ์ เมื่อเห็นว่าครบถ้วนแล้วจึงทำการวิเคราะห์ข้อมูล 2) ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) เป็นการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร รายงาน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

1) วิธีการดำเนินงานและกระบวนการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรกลุ่มสหกรณ์เกษตรอินทรีย์ท่งม้ง เป็นข้อมูลได้จากแบบสัมภาษณ์ ด้วยข้อคำถามแบบปลายเปิด และทำการอ่านผลด้วยการสรุปเนื้อหา

2) ความสำเร็จในการปลูกผักอินทรีย์ของเกษตรกร เป็นข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วย ด้านผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ด้านการได้รับข้อมูลข่าวสาร ด้านทัศนคติของเกษตรกร ด้านความพร้อมของเกษตรกร และด้านกระบวนการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร่วมกับการใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) เพื่อใช้ในการวิเคราะห์และการอธิบายผล และมีเกณฑ์ในการแปลผลใช้การวัดแบบ 5 ระดับ ในการวิเคราะห์ข้อมูลแบบวัดมาตราส่วนการประมาณค่า (rating scale) ของ Likert (1961) โดยกำหนดคะแนนเฉลี่ยเพื่อแบ่งระดับและพิจารณาระดับความคิดเห็น ดังนี้

ค่าคะแนนเฉลี่ย	แปลความหมาย
4.51 - 5.00	ในระดับมากที่สุด
3.51 - 4.50	ในระดับมาก
2.51 - 3.50	ในระดับปานกลาง
1.51 - 2.50	ในระดับน้อย
1.00 - 1.50	ในระดับน้อยที่สุด

สำหรับด้านระดับความรู้ความเข้าใจในการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร ผู้วิจัยใช้สูตรการคำนวณหาอันตรภาคชั้น โดยกำหนดออกเป็น 3 ชั้น ซึ่งมีสูตร (Sookplung *et al.*, 2022) ดังนี้

$$\text{อันตรภาคชั้น} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} = \frac{20-0}{3} = 6.66 \text{ ประมาณเป็น } 7$$

ค่าคะแนนเฉลี่ย	ความหมาย
คะแนน 0 - 7 คะแนน	หมายความว่า มีความรู้ในระดับน้อย
คะแนน 8 - 14 คะแนน	หมายความว่า มีความรู้ในระดับปานกลาง
คะแนน 15 - 20 คะแนน	หมายความว่า มีความรู้ในระดับมาก

สำหรับแบบสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับข้อมูลความสำเร็จของกลุ่มสหกรณ์เกษตรอินทรีย์ท่งม้ง โดยแบ่งเป็นประเด็นเนื้อหา คือ ภาวะความเป็นผู้นำ การมีส่วนร่วม การบริหารจัดการกลุ่ม ความพร้อมภายในกลุ่ม การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก และได้ทำการอ่านผลด้วยการสรุปเนื้อหา

3) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรกลุ่มสหกรณ์เกษตรอินทรีย์ท่งม้ง โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา ที่ได้จากการสอบถามและการสัมภาษณ์เจาะลึก ใช้แบบคำถามปลายเปิดในการรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือ ได้มีการตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลและการตีความหมายของผู้วิจัยเกี่ยวกับเนื้อหาต่าง ๆ กับความคิดของผู้ให้ข้อมูลว่าสอดคล้องกันหรือไม่ โดยการตรวจสอบแบบสามเส้า (Denzin, 1978)

ผลการวิจัยและวิจารณ์

วิธีการดำเนินงาน และกระบวนการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรกลุ่มสหกรณ์เกษตรอินทรีย์ท่งม้ง

จากการศึกษาวิธีการดำเนินงานและกระบวนการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรกลุ่มสหกรณ์เกษตรอินทรีย์ท่งม้ง พบว่า หมู่บ้านท่งม้ง มีเนื้อที่ทำการเพาะปลูก 3,315 ไร่ ได้มีก่อตั้งกลุ่มสหกรณ์เกษตรอินทรีย์ท่งม้งขึ้นในปี พ.ศ. 2558 เริ่มต้นมีเกษตรกร 12 ครอบครัว และปัจจุบันมีจำนวน 44 ครอบครัว ด้านการดำเนินงานของกลุ่มสหกรณ์เกษตรอินทรีย์ท่งม้ง เป็นระบบการเกษตรที่มีการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ ประกอบด้วย 2 กิจกรรมหลัก คือ

1) กิจกรรมการปลูกพืชมี 44 ครอบครัว รวมทั้งหมด 228 ไร่ มีโรงเรือน 155 หลัง มีป้อน้ำบาดาลจำนวน 16 บ่อ โดยดำเนินการทำเกษตรในรูปแบบการปลูกพืชผักอินทรีย์ มีการทำอย่างละเอียดและดูแลใส่ใจเป็นอย่างดี เพื่อให้ได้ผลผลิตดี เริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการเตรียมพื้นที่และการปรับปรุงบำรุงดิน การคัดเลือกเมล็ดพันธุ์ การดูแลต้นกล้า การใส่ปุ๋ยและการเก็บเกี่ยวพืชที่ผู้บริโภคนิยมและเกษตรกรปลูกมากที่สุด ได้แก่ ผักบุ้ง ผักโขม ผักกาดหอม ผักกาดขาว ผักกาดกวางตุ้ง ผักคะน้าและผักสลัด เป็นต้น และได้มีการตรวจสอบมาตรฐานอินทรีย์ทุกครั้งก่อนส่งไปจำหน่าย นอกจากนี้ยังมีการสุ่มตรวจคุณภาพมาตรฐาน ณ จุดวางจำหน่ายจำนวน 2 ครั้งต่อเดือน โดยห้องกรการสิกกรรมและป่าไม้อำเภอสีสัดตะนาคนครหลวงเวียงจันทน์ เพื่อเป็นการรับรองคุณภาพของผลผลิตให้ผู้บริโภคมีความมั่นใจในผลผลิตของกลุ่ม นอกจากนี้ ยังมีการปลูกไม้ผลและพืชยืนต้น มีความสะดวกในการนำไปประกอบอาหาร ทั้งยังช่วยให้ประหยัดไม่ต้องเสียเงินซื้อ และถ้ามีมากก็สามารถนำไปขายเพื่อสร้างรายได้ให้กับตนเอง ซึ่งเกษตรกรได้มีการทำปุ๋ยใช้เอง โดยใช้วัสดุที่มีอยู่ในพื้นที่เพื่อประหยัดค่าใช้จ่ายในการซื้อปุ๋ยมาใช้ในการทำเกษตร ทั้งยังเป็นมิตรต่อคน สัตว์และสิ่งแวดล้อม แบ่งเป็น 2 วิธี คือ 1) การทำปุ๋ยหมักชีวภาพ จากใบไม้ ฟางข้าว เปลือกข้าว มูลสัตว์ และเศษวัชพืชอื่น ๆ

2) การทำน้ำหมักสมุนไพรนำมาใช้ในการบำรุงพืชและใช้พืชสมุนไพรในการป้องกันและกำจัดแมลงศัตรูพืช (มีการใช้ สะเดา ตะไคร้ สาบเสือ ข่า บอระเพ็ด ขมิ้น น้อยหน่า ดอกดาวเรือง ใบยาสูบ กระเทียม) ด้านการตลาดของกลุ่ม มีพ่อค้ามารับซื้อผลผลิตในพื้นที่และมีการจำหน่ายหลากหลายช่องทาง ได้แก่ ตลาดหมู่บ้านทุ่งมั่ง ห้างเวียงจันทน์เซ็นเตอร์ ร้านอาหาร View Mall ร้านอาหารสุกี้ MK บริษัทสร้างอาหารเพื่อสุขภาพ (CP) ร้านอาหารในโรงแรม และมีการวางจำหน่ายในตลาดนัดตามงานประชุมสำคัญต่าง ๆ นอกจากนี้ ยังนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการขายออนไลน์ เพื่อสร้างความสะดวกให้แก่ผู้ที่สนใจบริโภคพืชผักอินทรีย์ โดยมีช่องทางในการขายใน Facebook และ WhatsApp

2) กิจกรรมการเลี้ยงสัตว์ ประกอบด้วย เกษตรกรผู้เลี้ยงแพะจำนวน 9 ครัวเรือน เลี้ยงวัวและควาย จำนวน 7 ครัวเรือน เลี้ยงไก่ จำนวน 16 ครัวเรือน เลี้ยงหมู จำนวน 6 ครัวเรือน และเลี้ยงปลาน้ำจืด ได้แก่ ปลานิล ปลาไน ปลาดุก ปลาช่อน และปลาตะเพียน จำนวน 10 ครัวเรือน สำหรับอาหารที่ใช้ในการเลี้ยงสัตว์ เกษตรกรได้นำเอาผลไม้ ใบไม้ และพืชผักต่าง ๆ ที่หาได้ในบริเวณพื้นที่เพาะปลูกนำไปเป็นอาหารให้แก่สัตว์เลี้ยง เพื่อเป็นการประหยัดต้นทุนในการซื้ออาหาร ส่วนในด้านของการจำหน่ายได้มีพ่อค้ามารับซื้อในพื้นที่ของเกษตรกรเอง

กระบวนการทำเกษตรของเกษตรกรกลุ่มสหกรณ์เกษตรอินทรีย์ทุ่งมั่ง พบว่า ได้มีการนำเอาองค์ความรู้แบบเกษตรประณีตมานำไปใช้ในการทำเกษตรอินทรีย์ ไม่ว่าจะเป็นองค์ความรู้ทางด้านวิชาการ ภูมิปัญญาและประสบการณ์ เป็นการทำเกษตรที่มุ่งเน้นการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ เสริมสร้างความหลากหลายทางชีวภาพ ด้วยการปรับปรุงบำรุงดินด้วยอินทรีย์วัตถุ ส่งเสริมการนำปัจจัยการผลิตจากธรรมชาติในพื้นที่ที่มีอยู่ไปใช้ในการเพิ่มผลผลิตและพัฒนาการต้านทานโรคพืชและสัตว์เลี้ยง ช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายและไม่มีการใช้สารเคมีในการเพาะปลูกทุกขั้นตอน ให้ความสำคัญกับการพัฒนาแบบองค์รวมและเน้นความสมดุลของระบบนิเวศ ส่งเสริม

การทำเกษตรกรรมแบบผสมผสาน เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกร ตลอดจนการพัฒนาองค์ความรู้ของเกษตรกร ด้วยการจัดฝึกอบรมและการศึกษาดูงานในฟาร์มเกษตรที่มีผลงานดี เพื่อพัฒนาให้เกษตรกรสู่เกษตรมืออาชีพ ให้สามารถดำเนินการผลิตเกษตรแบบครบวงจร ทั้งด้านการผลิต การตลาดและการแปรรูปผลิตภัณฑ์ รวมทั้งการสร้างกลุ่มให้มีความเข้มแข็งและสามารถเชื่อมโยงกับเครือข่ายเกษตรกรภายนอกและภายในได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

ความสำเร็จในการปลูกผักอินทรีย์ของกลุ่มสหกรณ์เกษตรอินทรีย์ทุ่งมั่ง

การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสอบถามเกี่ยวกับความสำเร็จในการปลูกผักอินทรีย์ของเกษตรกร 1) ด้านผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ 2) ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร 3) ด้านการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร 4) ด้านทัศนคติของเกษตรกรต่อการทำเกษตรอินทรีย์ 5) ด้านความพร้อมในการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร 6) ด้านกระบวนการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร จำนวน 44 คน ผลที่ได้มีดังนี้

1) ด้านผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ

เกษตรกรมีรายได้ เฉลี่ย 148,045 บาท/ปี/ครัวเรือน โดยรวมด้านผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.2$) เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการปลูกผักอินทรีย์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.64$) และด้านเศรษฐกิจที่อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ต้นทุนในส่วนปัจจัยการผลิตลดลงโดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพแทนสารเคมี ($\bar{X} = 4.41$) ราคาผลผลิตเกษตรอินทรีย์สูงกว่าเกษตรทั่วไป ($\bar{X} = 43.4$) สินค้ามีตลาดรองรับที่แน่นอน ($\bar{X} = 4.20$) การทำเกษตรอินทรีย์ทำให้ไม่มีหนี้สิน ($\bar{X} = 3.95$) การทำเกษตรอินทรีย์ทำให้มีเงินเก็บ ($\bar{X} = 3.68$) (Table 1) การทำเกษตรอินทรีย์ทำให้ชีวิตการเป็นอยู่ของเกษตรกรดีขึ้น รายได้ส่วนมากมาจากการทำเกษตรเป็นหลัก มีเงินใช้จ่ายเพื่อเลี้ยงชีพในชีวิตประจำวันและสามารถมีเงินส่งลูกหลาน

เข้าโรงเรียนได้ ทำให้เกษตรกรอยากทำเกษตรอินทรีย์อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Thatsed (2001) รายงานว่า เกษตรอินทรีย์สามารถสร้างรายได้

ให้ครอบครัวอย่างต่อเนื่อง ไม่มีหนี้สิน มีเงินออม การใช้ปุ๋ยอินทรีย์และสารชีวภาพปลอดภัยต่อผู้บริโภค ไม่เป็นอันตรายต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อม

Table 1 An average mean score, standard deviation, and a level of economic benefits of famers in Tong Mang Organic Agricultural Cooperative Group

(n=44)			
Economic benefits of famers in Tong Mang Organic Agricultural Cooperative Group	\bar{X}	S.D.	Description
The family's income has increased	4.64	0.49	Most Agree
Costs of production decreased	4.41	0.60	Agree
The price of organic agricultural products is high	4.34	0.61	Agree
The product has a definite market to support	4.20	0.63	Agree
Organic farming keeps farmers out of debt	3.95	0.75	Agree
Organic farming gives farmers money to save	3.68	0.88	Agree
Total	4.20	0.66	Agree

2) ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร

ผลการวิเคราะห์ระดับความรู้เกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร ด้วยข้อคำถามทั้งหมด 20 ข้อ พบว่า โดยรวมเกษตรกรมีคะแนนความรู้ในกระบวนการทำเกษตรอินทรีย์ อยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 18.34) มีคะแนนสูงสุด 20 คะแนน และมีคะแนนความรู้ต่ำสุดคือ 13 คะแนน ซึ่งส่วนใหญ่มีความรู้ในระดับมากระหว่าง 15 - 20 คะแนน จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 93.2 (Table 2) เมื่อเกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์มาก จะทำให้เกษตรกรทำเกษตรถูกวิธีตามมาตรฐานของเกษตร

อินทรีย์และสามารถประสบความสำเร็จได้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Lukrak *et al.* (2013) ที่กล่าวว่า ความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานอินทรีย์เป็นปัจจัยสำคัญต่อการทำฟาร์มเกษตรอินทรีย์ให้ประสบความสำเร็จ เนื่องจากการทำเกษตรอินทรีย์มีความยุ่งยากซับซ้อนเกษตรกรต้องใช้เวลาในการเรียนรู้และทำความเข้าใจแต่ละขั้นตอนอย่างละเอียด และยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Kaewlaima *et al.* (2017) ที่พบว่า เมื่อเกษตรกรมีความรู้ในการทำเกษตรอินทรีย์มากจะส่งผลทำให้เกษตรกรเกิดความเข้าใจในการทำเกษตรอินทรีย์ สามารถทำเกษตรได้อย่างถูกวิธี

Table 2 A number, percentage, and a level of knowledge about organic agriculture of farmers in Tong Mang Organic Agriculture Cooperative Group

(n=44)			
A level of knowledge about the organic agriculture of Tong Mang Organic Agricultural Cooperative Group	Score	No.	%
High	15-20	41	93.2
Moderate	8-14	3	6.8
Low	0-7	0	0.00
$\bar{X} = 18.34, S.D. = 1.49, \text{Min} = 13, \text{Max} = 20$			

3) ด้านการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร

เกษตรกรได้รับข้อมูลข่าวสารในการทำเกษตรอินทรีย์เฉลี่ย 1 ครั้งต่อปี เกษตรกรทั้งหมดได้รับข้อมูลข่าวสารจากเจ้าหน้าที่ของรัฐและหัวหน้ากลุ่มเกษตรกร จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 100 จากเพื่อนบ้านและญาติ จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 95.5 จากอินเทอร์เน็ต จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 68.2 และจากหน่วยงานเอกชน จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 54.5 (Table 3) แสดงให้เห็นว่า เกษตรกรได้รับข้อมูล

ข่าวสารจากหลากหลายช่องทางที่แตกต่างกัน ยิ่งเกษตรกรได้รับข้อมูลข่าวสารมาก ก็จะนำเอาองค์ความรู้มาพัฒนาการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร นับวันยิ่งได้รับผลดีเพิ่มมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ *Suriyachaiphun et al. (2023)* ที่พบว่า การได้รับข้อมูลข่าวสารการทำเกษตรอินทรีย์ จะทำให้เกษตรกรเรียนรู้วิธีการทำเกษตรอินทรีย์หรือเทคนิคต่าง ๆ ที่แตกต่างกันจากที่ทำอยู่และยังสามารถนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่แปลงปลูกได้ดี

Table 3 A number and percentage of receiving information about organic agriculture of farmers in Tong Mang Organic Agriculture Cooperative Group

(n=44)		
A level of receiving information about the organic agriculture of Tong Mang Organic Agricultural Cooperative Group	No.	%
Government agencies	44	100
Head of the organic farming group	44	100
Neighbors and relatives	42	95.5
Internet	30	68.2
Private agency	24	54.5

4) ด้านทัศนคติของเกษตรกรต่อการทำเกษตรอินทรีย์

เกษตรกรส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีต่อการทำเกษตรอินทรีย์ รวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.39$) โดยเรียงค่าเฉลี่ยแต่ละด้านจากมากไปน้อย ดังนี้

- (1) ด้านสุขภาพ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$)
 - (2) ด้านนิเวศวิทยา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.47$)
 - (3) ด้านการดูแลเอาใจใส่ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.32$)
 - (4) ด้านความเป็นธรรมชาติ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$)
- (Table 4) ซึ่งทัศนคติของเกษตรกรในการทำเกษตร

อินทรีย์เป็นสิ่งที่สำคัญ ทำให้เกษตรกรเกิดความเชื่อมั่น และทำตามหลักการของเกษตรอินทรีย์อย่างจริงจัง โดยเน้นกระบวนการเป็นมิตรต่อคนและสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Maneechot and Athinuwat

(2019) พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีต่อการทำเกษตรอินทรีย์ เนื่องจากเกษตรอินทรีย์ ทำให้คุณภาพของดินดีขึ้นส่งผลที่ดีและปลอดภัยต่อสุขภาพ ทั้งยังช่วยรักษาสิ่งแวดล้อม

Table 4 An average mean score, standard deviation, and a level of attitudes towards the organic agriculture of famers in Tong Mang Organic Agricultural Cooperative Group

(n=44)

Attitudes towards the organic agriculture of famers in Tong Mang Organic Agricultural Cooperative Group	\bar{X}	S.D.	Description
Health	4.52	0.49	Most Agree
Ecology	4.47	0.51	Agree
Care	4.32	0.63	Agree
Fairness	4.26	0.60	Agree
Total	4.39	0.56	Agree

5) ด้านความพร้อมในการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร

เกษตรกรส่วนใหญ่มีความพร้อมรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 3.91) เรียงค่าเฉลี่ยแต่ละด้านจากมากไปน้อย ดังนี้ (1) ด้านความพร้อมทางกายภาพ อยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 4.21) (2) ด้านความพร้อมทางสังคม อยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 4.12) (3) ด้านความพร้อมทางเศรษฐกิจ อยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 3.41) (Table 5) ความพร้อมเป็นสิ่งสำคัญที่ส่งผลต่อการทำเกษตร

อินทรีย์ของกลุ่มให้ประสบความสำเร็จ เช่น การมีพื้นที่การทำเกษตร สภาพดินมีลักษณะร่วนซุย มีแหล่งน้ำเพียงพอ มีแรงงานในครัวเรือน มีเงินทุนหมุนเวียนตลอดจนมีประสบการณ์และตลาดในการจำหน่ายสินค้า ซึ่งเป็นกลไกขับเคลื่อนการดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จในการทำเกษตรอินทรีย์ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Pong-ngamchuen and Phromta (2021) พบว่า ความพร้อมในการทำเกษตรของเกษตรกรประกอบด้วย ด้านพื้นที่ปลูก ด้านพันธุ์พืช และด้านต้นทุน

Table 5 An average mean score, standard deviation, and a level of readiness towards the organic agriculture of famers in Tong Mang Organic Agricultural Cooperative Group

(n=44)

Readiness towards the organic agriculture of famers in Tong Mang Organic Agricultural Cooperative Group	\bar{X}	S.D.	Description
Physical	4.21	0.58	High
Society	4.12	0.65	High
Economy	3.41	0.70	Moderate
Total	3.91	0.64	High

6) ด้านกระบวนการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร

เกษตรกรส่วนใหญ่มีทักษะในการทำเกษตรอินทรีย์ อยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 4.36) เรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ (1) ด้านการจัดการพันธุ์พืช อยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X} = 4.65) (2) ด้านการเลือกพื้นที่ผลิต อยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X} = 4.63) (3) ด้านการจัดการปุ๋ย อยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X} = 4.60) (4) ด้านการจัดการดิน อยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 4.46) (5) ด้านการเก็บเกี่ยว และจัดการผลผลิตหลังเก็บเกี่ยว อยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 4.41) (6) ด้านการขนส่งและการตลาด อยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 4.37) (7) ด้านการจัดการน้ำ อยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 4.32) (8) ด้านการจัดการศัตรูพืช อยู่ในระดับมาก

(\bar{X} = 4.05) (9) ด้านการควบคุมวัชพืช อยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 3.73) (Table 6) สังเกตเห็นได้ว่า เกษตรกรให้ความสำคัญกับกระบวนการผลิตที่ปลอดภัย เป็นมิตรต่อคน สัตว์และสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Sookplung *et al.* (2022) ที่รายงานว่า เกษตรกรให้ความสำคัญกับผลผลิตที่ปลอดภัยต่อสุขภาพของตนเองและครอบครัว รวมทั้งใส่ใจกับสุขภาพผู้บริโภคและการศึกษาของ Yaiprasarn and Leksut (2019) ที่พบว่า เกษตรกรให้ความสำคัญกับมิติสุขภาพเป็นหลัก รองลงมาคือ ความปลอดภัยไม่มีสารพิษตกค้างและช่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพื่อลดต้นทุนและประหยัดค่าใช้จ่าย

Table 6 An average mean score, standard deviation, and a level of organic farming of farmers in Tong Mang Organic Agricultural Cooperative Group

(n=44)

Organic farming of farmers in Tong Mang Organic Agricultural Cooperative Group	\bar{X}	S.D.	Description
Seed management	4.65	0.44	Most Agree
Choosing a planting area	4.63	0.47	Most Agree
Fertilizer management	4.60	0.45	Most Agree
Soil management	4.46	0.49	Agree
Harvesting and post-harvest management	4.41	0.45	Agree
Transportation and marketing	4.37	0.49	Agree
Water management	4.32	0.57	Agree
Pest management	4.05	0.59	Agree
Weed control	3.73	0.56	Agree
Total	4.36	0.50	Agree

ความสำเร็จในการปลูกผักอินทรีย์ของเกษตรกรกลุ่มสหกรณ์เกษตรอินทรีย์ทั้งมัง จากการสัมภาษณ์เกษตรกรและกลุ่มตัวอย่างผู้นำกลุ่มเกษตรกรและเจ้าหน้าที่รัฐ สรุปผลได้ ดังนี้

1) ภาวะความเป็นผู้นำของคณะกรรมการกลุ่มพบว่า ผู้นำมีความมุ่งมั่น อดทนและไม่ทอดทิ้งต่ออุปสรรค โดยเฉพาะช่วงเริ่มต้นที่มีปัญหา เนื่องจากเป็นการทำเกษตรด้วยวิธีใหม่สังคมยังไม่รับรู้เกี่ยวกับ

คุณประโยชน์ของพืชผักอินทรีย์ไม่มีตลาดรองรับ เงินทุนไม่เพียงพอ ทำให้เกษตรกรบางคนวิ่งเรือ่นได้เองตัวในการทำเกษตรอินทรีย์ แต่ก็สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของกลุ่มได้เป็นอย่างดี พยายามทำให้เกษตรกรคนอื่น ๆ เห็นว่า การทำเกษตรอินทรีย์สามารถสร้างรายได้ที่ดีให้แก่ครอบครัวได้ ด้วยการที่ผู้นำลงมือปฏิบัติให้เห็นก่อนที่จะชวนคนในชุมชนทำ ดังเช่นคำที่ว่า ผู้นำทำให้เห็น

จากเริ่มต้นมีสมาชิก 12 ครัวเรือน ปัจจุบันเพิ่มขึ้นเป็น 44 ครัวเรือน อีกทั้งผู้นำยังมีความเพียร ตั้งใจในการทำงานและปฏิบัติการดำเนินแผนการบริหารจัดการกลุ่มจนสามารถสร้างตั้งเป็นกลุ่มสหกรณ์เกษตรอินทรีย์ได้ ทุกคนมีความเอาใจใส่ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งในการประชุมทุกครั้งได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยเฉพาะปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นกับสมาชิกเกษตรกร พร้อมทั้งประสานกับหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมกันหาแนวทางแก้ไขปัญหาและถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่สมาชิก ถือได้ว่าเป็นผู้นำและคณะกรรมการที่มีวิสัยทัศน์ที่ดีมีความมุ่งมั่นในการนำพากลุ่มเกษตรกรประสบความสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Udomlamun *et al.* (2019) พบว่า ภาวะความเป็นผู้นำของคณะกรรมการเครือข่ายและคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ มีประสิทธิภาพช่วยก่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดกับเครือข่ายฯ รวมทั้งผู้นำมีความตั้งใจในการดำเนินงานตามแผนในการบริหารจัดการ ร่วมกันหาแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวตามทักษะและความชำนาญในแต่ละด้าน เป็นผลทำให้เครือข่ายประสบความสำเร็จ

2) การมีส่วนร่วมของสมาชิกและคณะกรรมการกลุ่ม พบว่าการมีส่วนร่วมมีความสำคัญต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของกลุ่ม เนื่องจาก การมีส่วนร่วมต้องเริ่มจากการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมการดำเนินงานกิจกรรม ร่วมรับผลประโยชน์ ร่วมแก้ไขปัญหา และร่วมติดตามตรวจสอบ สิ่งที่เกิดขึ้นภายในกลุ่ม โดยวันที่ 5 ของแต่ละเดือน ทางกลุ่มได้มีการจัดประชุมเพื่อสรุปผลผลิตที่ส่งออกจำหน่าย และสรุปรายรับรายจ่าย พร้อมทั้งวางแผนการผลิตเดือนถัดไป นอกจากนี้ ยังได้มีการประชุมสรุปประจำปี เพื่อให้เกษตรกรได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ในการทำเกษตรที่ผ่านมา รวมทั้งการวางแผนในการพัฒนาการทำเกษตรอินทรีย์ต่อไปในอนาคตร่วมกัน โดยที่สมาชิกทุกคนสามารถเสนอแนวทางในแก้ไขปัญหา ทั้งร่วมตัดสินใจในการบริหารจัดการทรัพยากรของกลุ่มที่มีอยู่เพื่อให้มีความคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด ทำให้การดำเนินงานของกลุ่มสามารถบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลทำให้การ

ทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เป็นที่ยอมรับของคนภายในพื้นที่และนอกพื้นที่ จนรัฐบาลได้สนับสนุนให้ก่อตั้งเป็นกลุ่มสหกรณ์เกษตรอินทรีย์ เพื่อเป็นแหล่งผลิตอาหารที่สำคัญทางด้านการเกษตร ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Rungrut *et al.* (2022) พบว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกและคณะกรรมการกลุ่มโดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วม ในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไข ส่งผลให้ผลผลิตที่มีคุณภาพและบรรลุตามเป้าหมายที่กลุ่มต้องการ

3) การบริหารจัดการของกลุ่ม พบว่า มีการบริหารจัดการในการทำเกษตรอินทรีย์ โดยมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน ทำเกษตรตามความสามารถของเกษตรกรเอง เป็นเจ้าของธุรกิจร่วมกัน แบ่งปันผลประโยชน์อย่างยุติธรรมตามความสามารถของแต่ละสมาชิกเพื่อมุ่งเน้นยกระดับรายได้และปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกกลุ่มให้ดีขึ้น โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จ 5 ประเด็น คือ 1) การมีมุมมองร่วมกัน โดยสมาชิกทุกคนในกลุ่มมีมุมมองร่วมกันถึงความเป็นกลุ่ม รับผิดชอบต่อประสังคมและเป้าหมายของกลุ่มร่วมกันแก้ไขปัญหาและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน กล่าวคือสภาพปัญหาของเกษตรกรก่อนที่จะรวมกลุ่มกันเป็นสหกรณ์เกษตรอินทรีย์ได้ร่วมการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับราคาผลผลิตตกต่ำ ไม่มีตลาดในการวางจำหน่ายที่แน่นอน เงินทุนหมุนเวียนไม่เพียงพอ และอื่น ๆ ภายหลังได้มีการก่อตั้งเป็นสหกรณ์เกษตรอินทรีย์ ทำให้เกษตรกรสามารถแก้ไขปัญหาและอุปสรรคดังกล่าวได้ ทำให้เกษตรกรมีความรู้สึกผูกพันกันและอยากดำเนินกิจกรรมการทำเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มต่อไปเพื่อพัฒนาให้กลุ่มเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น 2) การมีวิสัยทัศน์ของกลุ่มร่วมกัน พบว่า เกษตรกรและคณะกรรมการกลุ่ม มีวิสัยทัศน์ที่มองเห็นความสำคัญและคุณค่าในการทำเกษตรอินทรีย์และเกษตรแบบผสมผสาน โดยมีจุดมุ่งหมายในการทำเกษตรร่วมกัน มีการรับรู้และมีความเข้าใจในทิศทางเดียวกัน ซึ่งเป็นกลไกในการขับเคลื่อนในการทำเกษตรอินทรีย์ให้ประสบความสำเร็จทางด้านปริมาณและคุณภาพ เป็นแรงผลักดันให้เกษตรกรสามารถพัฒนาการทำเกษตรได้ดีมากยิ่งขึ้น ความเป็นเอกภาพกันและ

ยังสามารถช่วยป้องกันการขัดแย้งที่เกิดจากมุมมอง แนวความคิดที่แตกต่างกันของสมาชิกภายในกลุ่ม

3) การได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน พบว่า เกษตรกรทุกคน ร่วมกันดำเนินกิจกรรมของกลุ่มโดยมีผลประโยชน์ และความต้องการร่วมกันเป็นพลังขับเคลื่อนกิจกรรม ของกลุ่ม โดยมีการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมายและ กระบวนการดำเนินงานอย่างละเอียด มีเป้าหมาย ในการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกรกลุ่มให้ดีขึ้น ด้วยการลดต้นทุนในการผลิตด้วยการทำปุ๋ยใช้เอง โดยนำใช้วัสดุที่หาได้ในพื้นที่และเพิ่มมูลค่าของผลผลิต ด้วยการพัฒนาคุณภาพจากการทำเกษตรปลอดสารพิษ มาเป็นเกษตรอินทรีย์ ซึ่งทำให้สมาชิกในกลุ่มมีรายได้ เพิ่มขึ้น เปลี่ยนจากการปลูกพืชเชิงเดี่ยวควบคุมไปกับการ ปลูกพืชแบบผสมผสาน 4) การส่งเสริมซึ่งกันและกันของ เกษตรกร การที่เกษตรกรภายในกลุ่มได้มีแลกเปลี่ยน ความรู้และประสบการณ์ในการดำเนินการทำเกษตร อินทรีย์ร่วมกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เป็นข้อดีของสมาชิกกลุ่มอีกอย่างหนึ่ง ทำให้เกษตรกรสามารถแก้ไขปัญหาที่พบเจอร่วมกันได้ เป็นอย่างดี ซึ่งเกษตรกรได้ร่วมกันแก้ไขปัญหาในความ ไม่มีหลากหลายของผลผลิต ด้วยการเปลี่ยนจากการ ปลูกพืชเชิงเดี่ยว หันมาเป็นการทำเกษตรแบบผสมผสาน ทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นและมีผลผลิตในการ จำหน่ายตลอดฤดูกาล 5) การสื่อสาร เป็นสิ่งสำคัญและ จำเป็นสำหรับเกษตรกร โดยมีความสัมพันธ์และ เชื่อมโยงกันในการได้รับข้อมูลข่าวสารและการแลกเปลี่ยน ความรู้ซึ่งกันและกัน ซึ่งกลุ่มสหกรณ์เกษตรอินทรีย์ทั้งมัง จะใช้วิธีการในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารด้วยการ ประชุมกลุ่ม โดยมีการประชุมประจำเดือนและประชุม ประจำปี เพื่อสรุปข้อมูลและแลกเปลี่ยนบทเรียน เกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์ รวมทั้งสรุปงบประมาณ ผลผลิตที่ได้รับ ตลอดจนแนวแก้ไขปัญหาและการวางแผน พัฒนาของกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Rungrut *et al.* (2022) พบว่า กระบวนการบริหารจัดการของกลุ่ม เกษตรอินทรีย์ มีองค์ประกอบที่สำคัญที่ทำให้กลุ่ม ประสบความสำเร็จ ประกอบด้วย มีการรับรู้มุมมอง ร่วมกัน การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน การมีผลประโยชน์และ

ความสนใจร่วมกัน รวมทั้งกระบวนการเสริมสร้างซึ่งกัน และกัน ตลอดจนระบบความสัมพันธ์และการสื่อสาร

4) **ความพร้อมในการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร**
พบว่า เกษตรกรทุกคนมีพื้นที่ในการทำเกษตร เป็นของตนเอง ไม่ต้องเสียเงินในการเช่าพื้นที่ มีความพร้อมด้านการได้รับการช่วยเหลือสนับสนุนจาก หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ทั้งมีความพร้อมทางด้านการตลาด มีแรงงานในครัวเรือนที่คอยให้การช่วยเหลือ สนับสนุนในการทำเกษตรและมีวัสดุอุปกรณ์ที่เพียงพอ ต่อการทำเกษตร ตลอดจนความพร้อมด้านความรู้และ ประสบการณ์ในการทำเกษตรอินทรีย์และได้มีโอกาสไป ศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์ทำให้มีความ เข้าใจมากขึ้น สามารถนำมาปรับใช้ในพื้นที่ของตนเองได้ ซึ่งความพร้อมเป็นสิ่งสำคัญที่ส่งผลต่อการทำเกษตร อินทรีย์ของกลุ่ม เป็นกลไกที่สำคัญในการขับเคลื่อน การดำเนินงานของกลุ่มให้ประสบความสำเร็จได้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Suriyachaiphun *et al.* (2023) พบว่า เกษตรกรที่มีความพร้อมสามารถทำ เกษตรอินทรีย์ได้โดยทันที ซึ่งต่างจากเกษตรกรที่ไม่มี ความพร้อมที่อาจจะไม่สามารถทำเกษตรอินทรีย์ได้ทันที หรือหากจำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือหรือสนับสนุน จากภาคีเครือข่ายที่มีอยู่ โดยความพร้อมส่งผลต่อการ ทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรเกี่ยวข้องกับปัจจัย เช่น ที่ดิน เงินทุน แรงงาน องค์ความรู้

5) **การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก**
พบว่า การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ต่าง ๆ เช่น กรมปลุกฝัง กรมส่งเสริมและสหกรณ์ กระทรวงกลาโหมและป่าไม้ หอการค้ากรมและป่าไม้ อำเภอโซ่พิสัย นอกจากนี้ ยังมีหน่วยงานของเอกชน ที่ให้การสนับสนุนหลัก ๆ ได้แก่ Asia Pacific Farmers Program, Farmers Organizations for ASIA กองทุน ระหว่างประเทศเพื่อพัฒนาเกษตรกร (IFAD) และอื่น ๆ ซึ่งในการสนับสนุนการดำเนินงานได้มีการศึกษาความ ต้องการของเกษตรกรเพื่อให้เหมาะสมและสอดคล้องกับ สภาพของพื้นที่ ได้มีการวางแผนพัฒนาาร่วมกัน โดยมีการวางวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ผลที่ได้รับ ตลอดจน การติดตามและประเมินผล ทำให้การดำเนินงาน

ประสบความสำเร็จตามความต้องการของเกษตรกรอย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Phalaho *et al.* (2019) พบว่า การได้รับการสนับสนุนจากสังคมและหน่วยงานต่าง ๆ มีความสำคัญในการพัฒนาความเข้มแข็ง ทั้งยังส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มอีกด้วย

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาความสำเร็จในการปลูกผักอินทรีย์ของกลุ่มสหกรณ์เกษตรกรอินทรีย์ หมู่บ้านทุ่งมั่ง อำเภอไชยาธานี นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า ด้านวิธีการดำเนินงาน และกระบวนการทำเกษตร เป็นการทำเกษตรอินทรีย์ควบคู่กับเกษตรผสมผสาน บนพื้นฐานหลักการในการดำเนินงานอย่างโปร่งใส โดยมีการประชุมร่วมกันในการดำเนินงาน และมีการตรวจสอบสม่ำเสมอ ส่งเสริมความยั่งยืนให้กับสุขภาพทั้งเกษตรกรและผู้บริโภครวมทั้งระบบนิเวศ ด้านความสำเร็จในการปลูกผักอินทรีย์ของเกษตรกรกลุ่มสหกรณ์เกษตรกรอินทรีย์ทุ่งมั่ง มาจากองค์ประกอบคือ ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ความรู้เกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์ การได้รับข้อมูลข่าวสาร ทักษะคิดของเกษตรกร ความพร้อมในการทำเกษตรอินทรีย์ กระบวนการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร โดยความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มมาจากภาวะความเป็นผู้นำของคณะกรรมการกลุ่ม การมีส่วนร่วมของกลุ่ม การบริหารจัดการกลุ่ม ความพร้อมในการทำเกษตรอินทรีย์ การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เป็นกลไกสำคัญที่ทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จ สำหรับข้อเสนอแนะของเกษตรกร ได้แก่ การสนับสนุนให้การช่วยเหลือในด้านแหล่งทุนเพื่อสร้างโรงเรือน จัดฝึกอบรมพัฒนาในการป้องกันศัตรูพืชและโรคพืช การวางแผนผลิต การตลาด และการแปรรูป การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อพัฒนาการผลิตผักอินทรีย์ให้ดียิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีข้อเสนอแนะที่ต้องการให้หน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการส่งเสริมและพัฒนาการทำเกษตรอินทรีย์ ดังนี้ 1) สนับสนุนให้การช่วยเหลือในด้านการประสานงานกับแหล่งเงินทุนเพื่อสร้างโรงเรือน เพื่อที่สามารถปลูกพืชให้ได้ผลดี 2) จัดฝึกอบรมให้แก่เกษตรกรเพิ่มเติมในด้านการผลิตนอกฤดู การวางแผนผลิต การตลาด และการแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม ตลอดจนให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันศัตรูพืชและโรคพืช 3) ส่งเสริมการนำใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรให้แก่เกษตรกรได้มากขึ้น เพื่อสร้างความสะดวกให้แก่เกษตรกรที่มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนน้อย

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ กรมความร่วมมือระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศแห่งราชอาณาจักรไทย ที่สนับสนุนทุนการศึกษา เพื่อใช้ในการดำเนินการศึกษาวิจัยครั้งนี้ สำเร็จสมบูรณ์ด้วยดี ขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่ กรมส่งเสริมและสหกรณ์ กระทรวงเกษตรกรรมและปศุสัตว์ หัวหน้ากลุ่มสหกรณ์เกษตรกรอินทรีย์ทุ่งมั่ง อำเภอไชยาธานี นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ที่กรุณาช่วยเหลือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ขอขอบคุณเกษตรกรกลุ่มสหกรณ์เกษตรกรอินทรีย์ทุ่งมั่ง ที่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลการทำวิจัยนี้ จนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- Denzin, N. K. 1978. *The Research Act: A theoretical introduction to sociological methods* (2nd ed). NY: McGraw-Hill, New York.
- Kaewlaima, N., S. Sreshtaputra, B. Limnirankul and P. Kramol. 2017. Factors affecting farmers' adoption of organic agricultural practices, Mae Ho Phra subdistrict, Mae Taeng district, Chiang Mai province. *Journal of Agriculture* 33(3): 387-395. [in Thai]

- Likert, R. 1961. *New Patterns of Management*. McGraw-Hill Book Company, New York.
- Lukrak, N., D. Athinuwat and T. Sindecharak. 2013. Problems and barriers in changing to organic vegetable production of Ratchaburi farmers who qualified in the organic farming development project. *Thammasat Journal of Science and Technology* 2(2): 125-133. [in Thai]
- Maneechot, S. and D. Athinuwat. 2019. Factors affecting the success of organic farming in small farmer communities in Nakhon Sawan province. *Thai Journal of Science and Technology* 8(6): 597-608. [in Thai]
- Phalaho, S., Y. Yupas and P. Phosing. 2019. Factors affecting the success of Green Farmer Group in Kalasin province. *Journal of Social Science for Local Rajabhat Mahasarakham University* 6(1): 145-154. [in Thai]
- Poung-ngamchuen, J. and W. Phromta. 2021. Tobacco growing for reducing smog effect from maize stubble burning in upper northern Thailand. *Journal of Social Sciences Vision, Mahachulalongkorn Rajavidyalaya University* 10(3): 185-197. [in Thai]
- Royal Thai Consulate-General, Savannakhet. 2020. *Organic agriculture: Opportunities for Thai businesses in Lao PDR*. Available: <https://savannakhet.thaiembassy.org/th/content/เกษตรอินทรีย์> (April 23, 2022). [in Thai]
- Rungrut, S., S. Maso, Y. Kadem, K. Chanakul and N. Masae. 2022. Success in organic farming in Pa Rai subdistrict, Mae Lan district, Pattani province. *Journal of Social Sciences and Buddhist Anthropology* 7(12): 318-333. [in Thai]
- Sookplung, D., C. Thawornratana and A. Jai-aree. 2022. Factors affecting organic farming of farmers in Suphan Buri province. *Journal of Multidisciplinary in Humanities and Social Sciences* 5(3): 1161-1182. [in Thai]
- Suriyachaiphun, K., P. Sakkatat, S. Fongmul and S. Saengsuphot. 2023. Factors affecting organic farming of farmers in highland areas of Chiang Mai province. *Journal of Agricultural Production* 5(1): 13-26. [in Thai]
- Thatsed, N. 2001. *Final research report: Organic agriculture and quality of life development project*. Phetchabun Rajabhat University, Phetchabun. [in Thai]
- Udomlamun, S., S. Yotathip, S. Maso, S. Rungrut, A. Musikawan, K. Khaophaiboon, W. Wuttiwong and A. Anubut. 2019. Success in farmer network management: A case study of the durian farmer network under the large-scale farming project in Sai Khao sub-district, Khok Pho district, Pattani province. *Proceedings of the National Conference on Community and Local Development Studies (CSD Samphan)*, 27-30 January 2019, Sisaket Rajabhat University, Sisaket. pp. 13-18. [in Thai]
- Unilever Food Solutions. 2022. *Five inspiring food trends in 2022*. Available: <https://www.brandbuffet.in.th/2022/01/unilever-food-solutions-x-trend-watch-2022> (May 5, 2023). [in Thai]
- Yaiprasarn, K. and S. Leksut. 2019. *Development of an organic marketing model of the sustainable agriculture network in Lamphun province: Final local research report*. Thailand Research Fund (TRF), Local Research Division, Bangkok. [in Thai]